

ד ה'רובש כלאים ואין מכיין להנאתו וכו'. נסוף כלאים שנינו שאסור ללבוש כלאים כדי להעביר בהם המכס לפי שאין נותנין מכס מכל מה שאדם לבוש ומשום דמשמע דדליכא כלאים שרי ללבוש להעביר המכס נר"ך לומר דמיירי במוכס העומד מאליו דהוי גזלן אי נמי שאין לו קצבה דנוטל יותר ממה שראוי אבל אם יש לו קצבה וזכרו מאת המלך אסור להעבירו ופירשו המפרשים דהאי מתניחין אחיא כמאן דאמר דבר שאין מתכוין אסור ואין קיימא לן כמאן דאמר דבר שאין מתכוין מותר ואף על גב דהוה ליה פסיק רישיה דאי אפשר שלא נהנה גופו מכלאים נשעה שהוא לבוש אפילו הכי כיון דלא ניחא ליה שהרי נר"ך הוא ללבוש להציל ממנו מגזילה הילכך שרי יד' וכמו שהסקימו המפרשים נפרק קמא דכמוצת (ו) ד"ה מסוכריא דנזייתא ועיין שם בתוספות ובסמ"ג בהלכות שבת דבין סמיטה (לאון סמ יג) ולא דמי לחבלים דאסור בקשורים וכרוכים צדו (פי' ג רמז) משום דהתם הוה פסיק רישא דניחא ליה דאי לא ניחא ליה לא הוה ליה לקשין זה עס זה שני קשורים ולכרוך אותם צדו:

ה ה'רובש כלאים ואינו מכיין להנאתו כגון שלובשם להעביר בהם המכס. (ס) (ג) והוא מוכס העומד מאליו או שאין לו קצבה מותר: ו וכן מוכרי בגדים (ט) שמעלים עליהן בגדי כלאים כשמוליכין אותן למכרם או שלובשין אותם כדי להראות מדתם מותר ובלבד שלא יכוונו בחמה מפני החמה (י) ובגשמים מפני הגשמים.

ה'רובש כלאים ואינו מכיין להנאתו כגון שלובשם להעביר בהם המכס והוא מוכס העומד מאליו וכו'. גם זה נפרק הנזכר (מ"ג) שנינו לא ילבוש כלאים אפילו על גבי עשרה אפילו לנגזב את המכס ופירש הר"ש יג"ו דרך הוא שאין נותנין מכס מצגדים שאדם לבוש וצממם שאין לו קצבה או צממם העומד מאליו דאי צממם מכס אפילו בלא כלאים אסור לנגזב את המכס אם ישראל חזרו מאת המלך דינא דמלכותא דינא וסגר האי חנא דדבר שאין מתכוין אסור ופליג אמתיחין דלקמן (מ"ה) מוכרי כסות מוכרין כדרכן וכן כתב הר"ש

נפרק ט' דנדה (ס"ו) וכתב (ט) וכתב והלכתא כמתניחין דלקמן דקיימא לן (שם כב) כרבי שמעון דדבר שאין מתכוין מותר וכן כתב סמ"ג (שם פא): ומ"ש וכן מוכרי בגדים שמעלים עליהם בגדי כלאים וכו' וכן תופרי כסות תופרין בדרכן וכו'. גם זה משנה שם (מ"ה מ"ו) והרמב"ם (פ"י ה"ח) פסקה להא דלא ילבוש כלאים אפילו על גבי י' אפילו לנגזב את המכס וכתב שם לוקה ופסק (שם ה"ז) גם כן להיחא דמוכרי כסות מוכרין כדרכן ונראה לי שטעמו ז"ל מפני שסובר דההיא דלא ילבוש כלאים אפילו על גבי עשרה אפילו לנגזב את המכס ליכא מאן דפליג בה. ואפילו רבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר מודה בהא דאסור דכיון שהוא לבוש ממש הכלאים הרי עבר על לא תלבוש. ובין מתכוין ובין שאינו מתכוין לוקה טו' אבל מוכרי כסות ותופרי כסות שאינם לובשים ממש הכלאים אלא מעלים אותם שלא כדרך לבשה מותר אם אינו מתכוין טז' ולפי זה נר"ך לומר דלית ליה מה שפירש רבינו צממרי כסות או שלובשין אותם כדי להראות מדתם אלא מפרש כפירוש ראשון שכתב שמעלים עליהן צבד כלאים כשמוליכין אותם למכרם ועל פי זה יתיישב מה שפסק (שם הכ"א) לאסור לכרוך על ידו חבלים של כלאים שהן קשורים יחד דכריכה על ידו הו' כמלבוש:

ה ופ"ש וכן מוכרי בגדים וכו'. כלומר לא מיציעיא בלבן להעביר המכס דאנוס הוא דהמוכס רוצה לגזול ואי אפשר להציל עצמו וממנו אלא בלבישת כלאים הוה ליה פסיק רישא דלא ניחא ליה דפשיטא דשרי אלא אפילו אינו מעלה או לבוש כלאים אלא כדי למכרן דאפשר דימכרם בלאו הכי נמי מותר דהוה ליה דבר שאין מתכוין דשרי ולא נקרא כאן פסיק רישא כשאינו לובשן אלא כדי להראות מדתן דאפשר דלא נהנה גופו כלל באותה לבשה במקלת והוא הדין צממלה עליו למכרם דאפשר גם כן דלא נהנה גופו בהעלאתו זו וכן תופרי כסות וכו' ליכא ודאי נהנה ושרי ולא דמי לחבלים דהוה ליה פסיק רישא דניחא ליה כדפרישית זהו דעת רבינו מיהו הרמב"ם פסק כמתניחין ללבוש להעביר המכס אסור משום דהוה ליה פסיק רישא ולוקה דבר תורה יז' ובהן דמוכרי כסות פסק להחיר מטעמא דפרישית יח' ונהגו להקל בכל ענין:

פרישה

(ח) והוא מוכס העומד מא"יו. דאם לא כן אסור להעביר המכס דינא דמלכותא דינא וזכרן היה שלא היו נותנין מכס מצגדים שאדם לבוש והלכה כרבי שמעון דאמר דדבר שאינו מתכוין מותר כ"פ רבינו שמעון (פ"ט הכלאים מ"ג): (ט) שמעלים עליהם בגדי כלאים. פירוש שמעלים על כספן להקל משאם וק"ל: (י) ובגשמים מפני הגשמים. פירש הרמב"ם (פ"י ה"ח) מפני הגשמים להתחמם בהן (וכן מוכרם הוא דרנה לומר ימות הסמה וימות הגשמים אבל לא רנה לומר מפני שהמטר יורד עליו דהא במוכרי כסות וכו' כתב רבינו גם כן מפני החמה וכו' ואין דרך העולם

דרישה

המכס משום דהוה דבר שאינו מתכוין בשלמא להרמב"ם שפסק גבי מכס דהכא דאסור ללבושן מפני המכס אף על גב דהוה דבר שאינו מתכוין אפילו לרבי שמעון משום דרבי שמעון מודה בהא דאסור דכיון שהוא לובש ממש הכלאים הוה עובר על לא תלבוש והאי דמוכרי כסות הרמב"ם אינו מפרשו כרבינו שפירש כפירוש השני שלובשין אותם כדי להראות מדתן וכו' אלא מפרשו כפירוש הראשון שכתב רבינו דהיינו שמעלים אותה על כתיפו ולא הוה דרך לבישה וההיא דחבלים דאסור משום דכיון שהוא כורכס סביב ידו ומחמם בהם ידו הוה דומה ללבישה אבל לרבינו שפירש ההיא דמוכס ומוכרי כסות בלבישה ממש קשה וכן רבינו ירוחם (ני"ט ח"ב קסח ע"ג) חמה על הרא"ש שכתב ההיא דחבלים לאיסור וצ"ע. גם בבית יוסף משמע דרין שניהן שוה וגם בשלחן ערוך בסימן ש' סעיף ו' פסק המחבר כדעת האוסרים בחבלים ורמ"א כתב דיש מתירין וכן פסקו כאן בסעיף ה' ו' בלבוש כלאים להעביר המכס ובתופרי כסות ע"ש:

שכתב שיעור טלית להתחייב כל שקטן בן ט' יכול לכסות בו ראשו ורובו וגדול אינו מתחייב לצאת בו באקראי לשוק וכו' וכתב שם בית יוסף (כב: ד"ה כתב) דאף על פי שאין גדול יוצא בה עראי מכל מקום אורחא דמילתא נקט דאותו בגד שראוי לכסות בו קטן הוא מדרך העולם לצאת בו גדול ואף שאינו יוצא אלא הולך בו בבית חייב בציצית הכא נמי אורחא דמילתא נקט שכל ששם מלבוש עליו גבי קטן הרי הוא בכלל לא תלבוש שעטנו (דברים כב יא) ואסור לגדול לכסות בו אף שאין מדרך גדול לכסות בו אלא אורחא דמילתא נקט דגדול לובשו דרך עראי לצאת בו לשוק כמו שבאורח חיים לאו דווקא קאמר ודו"ק: (ג) והוא מוכס העומד מא"יו וכו'. והלכה כרבי שמעון דאמר שאין מתכוין מותר וקשה לעיל בסימן ש' (רמז סע"ב) שכתב המנהיג בהמות בחבלים בידו וכו' אבל אם החבלים קשורין ביחד אסור לכרכם סביב ידו ואמאי הא הוה דבר שאינו מתכוין דלא עדיף כשכורך החבלים בידו מלבוש בגדי כלאים ממש דמתיר הכא אם עושה כן מפני

הגהות והערות

שאינ מתכוין מותר אבל גבי כלאים דקיל להו לאינשי פסק כר"ע ור' יהודה דאמרי דבר שאין מתכוין אסור. והט"ו (בס"ק ז) תירץ שבמכס כיון שיש לו הגאה מן הלבישה דבלא הלבישה חייב ליתן מכס נמצא שזוהי לבישה של הגאה ואסור בכלאים: (יז) ה"ט"ו (בס"ק ז) חמה על

יג"ו [הר"ש] כ"ה בדפוס וברפוסים המצויים הגירסא "הרא"ש" ונ"ל דטעות סופר הוא: יד' מבורר שפס"ד דלנח"ל מותר בכה"ח ועיין בתרומה ר' חיים הלוי (פ"י מהל' שבת ה"יז): טו' ועיין בבית הלוי (ח"א ס"א אות ו) שהאריך לבאר סברא זו: טז' וכ"ה גם בסמ"מ (שם ה"ח) ובשו"ע סעיף ה.

ז תכריכי המת מותר לעשותן מכלאים. משנה פרק נמרא דכלאים (מ"ד): ומ"ש אפילו אותן שקוברין אותו בהן. פרק ט' דנדה (פ"א): אמר רבי יוסף אהא דמיא דעושין מכלאים תכריכין למת זאת אומרת מנות בטלות לעתיד לבוא אמר ליה אבי והא אמר ר' [ג] אמי א"ר ינאי לא שנו אלא לספדו אבל לקברו אסור? אמר ליה לאו אימרת עלה אמר רבי יוחנן אפילו לקוברו ורבי יוחנן לטעמיה דאמר במתים חפשי (מהלים פ"ו) כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המנות ופסק הרא"ש (סי' י) הלכה כרבי יוחנן וכן נראה מדברי הרמב"ם (שם הכ"ה) שכתב ממתימין קמח ולא מילק. והקשה הר"ש (ד"ה תכריכי) ליתסר משום לועג לרש (משלי י"ה) כדאמרין בעין לזיית בפרק המכלת (מנחות מא.) ומירץ דשאני מנות לזיית ששקולה כנגד כל המנות (שם מג.) אי נמי שאני כלאים דבמי דומיא דמת לא אסור דלא מימתי כלל:

ח וכן מרדעת החמור מותר לעשותה מכלאים. גם זה משנה בפרק נמרא דכלאים (ש"ס): ומ"ש הרמב"ם ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בה. למד כן מדין הכרים והקטמות וכן נראה מדברי הר"ש (פ"ט מ"ז ד"ה כרים) אבל הרא"ש כתב בפרק ט' דנדה (ש"ס) דמדנקט גבי כרים וקטמות ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם וגבי מרדעת לא חיי מכלל דמרדעת אפילו בשרו נוגע בהם שרי משום דהמרדעת קשה אבל כרים וקטמות רכיני הם כדמוכה בזמנים פרק דם חטאת (נ"ד): הילכך בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהם שלא תכרך עליו יומא עכ"ל. וזרין לומר דכרים דקאמר היינו לומר שאינם כל כך קשים כמרדעת אבל מכל מקום קשים הם קצת שהרי כתב הוא ז"ל (סי' ט) כרים וקטמות שהם קשים ואין דרכן ליכרך על בשרו כשאין בשרו נוגע בהם וכך הם דברי רבינו ירוחם (י"ט מ"ב קמ"ט ע"ב) שכתב גבי מרדעת בלשון הזה לרכוז עליו מותר ואפילו בשרו נוגע בה ולא חיישינן שמה תכרך עליו יומא כדאמר לעיל גבי כרים וקטמות משום דמרדעת קשה יותר מכרים וקטמות: [בדק הבית]

מסום לועג לרש כיון שאינו ניכר ואינו מפורסם אלא דממה שכתב רבינו וכן מרדעת וכו' וכיון דמרדעת מיירי בשהכלאים ניכרים אלמא משמע דתכריכי מתים נמי מיירי בכלאים ניכרים וכדמשמע מדברי התוספות ושאר מפרשים וכו' ואני כתבתי הנראה לפע"ד שאין להקל במת כשהכלאים ניכרים:

ז ומ"ש וכן מרדעת וכו'. פירוש לא מיבעיא בתכריכי המת אלא אפילו במי שרי במרדעת כיון שקשין הן ואין הגוף נהנה ואף על גב דכרים וקטמות נמי קשין הן ואסור בשרו נוגע בהן כדפירשתי לעיל במחלת סימן זה מרדעת שרי טפי לפי שהוא קשה יותר כך הוא להרא"ש אבל הרמב"ם השוה דין מרדעת לכרים וקטמות וכן פירש בית יוסף ופשוט הוא: ומ"ש ובלבד שלא יתנגה ע"כ בתפו וכו'. שם במשנה והטעם דלא שרו רבנן בקשין אלא בהלכה כיון דליכא איסורא דאורייתא אפילו ברכין כדלעיל (פ"ט ב): ומ"ש ודוקא שהכלאים ניכרים וכו'. קאי אמה שכתב וכן מרדעת וכו':

כתוב באורחות חיים (סי' כ"א ח"א ג) המת והבהמה שהיו לבושין כלאים מותר לנשואן על הכתף [עד כאן]:

ומ"ש ובלבד שלא יתנגה ע"כ בתפיו אפילו להוציא בה זב"ל. שם במשנה וטעמא משום דלינו מותר מפני שהוא קשה אלא בהלכה שהיא מדרבנן אבל לא בהלכה: ומ"ש ודוקא שהכלאים ניכרים וידועים בבגד אבל בגד שאבד בו כלאים ואין מקומו ניכר אסור לעשות ממנו מרדעת לחמור. נרייתא בפרק ט' דנדה (פ"א): ומה שנתן טעם משום דכיון שאין מקומו ניכר שמא ישכח ויקח ממנו טלאי ע"כ גבי בגדו. כן כתב הרמב"ם (פ"י הכ"ז) והרא"ש ז"ל (סו"ס י):

פרישה

למפור במוט אלא צרים ושם אין יראת מטר עליו אלא על כרחך כדפירשתי דרצה לומר ימות החמה) וז"ע היכא דלא עבד מחמת חימום כלל אלא שלא יקלקלו הגשמים בגדיו אי שרי אי לא ודו"ק. מורי ורבי (הגהותיו לעור). וז"ע דלקמן גבי ביצה חמה שלא יקחנה ידו בנגד כלאים מפני שנהנה בכלאים ליינל בהם מפני החמה ומאי שאל מפני הגשמים ממפני החמה ונראה לי לדמות זה למה שכתב רבינו בסמוך בגדים שמסתפרין בהן דאם אין להן בית ראש דלא היו דרך לבישה ומותר אף על גב שמגייעין שלא יענפו הבגדים מהשערות שמסתפרין מעליו והוא הדין בלבישת בגד להגיל מהגשמים שלא ירדו על בגדיו: (יא) אפילו אותן שקוברין אותו בהן. לאסוקי ממאן דאמר דדוקא לספדו בהן מותר וטעמא דמותר במתים חפשי כמי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המנות ואף על גב דגבי

חדושי הגהות

[ג] בגמרא שלפניו אימא רבי מני א"ר ינאי אבל גירסת הרא"ש רבי אמי במקום רבי מני ונראה שם מדבריו דרבי אמי בעלמא אמר כן ולא בשם רבי ינאי דהרי הרא"ש פסק שם כרבי יוחנן משום שהיה רבו של רבי אמי ואילו היו אומרים בשם רבי ינאי אדרבה הוה ליה לפסוק כרבי ינאי שהיה רבו של רבי יוחנן:

הגהות והערות

[ח] כ"ה ברפוסים ראשונים ועתיקים ובכתבי יד. ברפוסים חדשים הגירסא "כחפיו":

מקום הוא מעולם לא נתאנה רק ידע שהם ביותר מכדי שווין רק דלא קפיד מפני שבא בשכרו, היתה גם כן טענתו בטילה, דסבר וקיבל ומעתה הרי הוא ככל אדם דאין אונאה פחות משתות, משא"כ אם ידוע שהאונאה יותר משתות רק מצד שקיימא לן שאין הנתאנה הלוקח חוזר רק עד כדי שיראה לתגר כבמשנה [כבא מציעא מטו] וטור ושו"ע [חור"מ סימן] רכ"ז [סעיף ז] לא היה ראובן מצי לחזור אם קנאו בדמים, והטעם מפני דמסתמא נודע לו והיה לו לחזור אלא ודאי מחיל, וכיון דזה נתן טעם על שתיקתו, הן בטוען שתיכף ידע בעת שלקחו או אחר כך סמוך נודע לו, ואפילו אם אמר לו לוי בפירושו, או כל מוכר סחורתו שאומר ללוקח חפץ זה שאני נותן לך במאתיים אינו שוה רק מנה ומכל מקום איני נותנו לך רק במאתיים ולא אמר לו 'על מנת שאין לך עלי אונאה' הלוקח חוזר, שהרי בעינין שוה הלוקח מחל לו, והכי מוכח בש"ס ובכל הפוסקים. לכן משום דלאו בשופטני עסקינן על כרחך הלוקח נותן טעם, כגון שקנה ממנו מרגליות כי בא רוכס למקום ההוא וטרם חזרו לבית נסע הרוכס משם, אם נתאנה יותר משתות ודאי הלוקח חזר, וכן טעם כל דהו שנותן הלוקח על ששתק בשעת לקיחתו וידע או ששתק בשנודע לו אחר כך, מהני.

ורבר ה' בפי בעל סמ"ע אמת ברור מה שכתב בסימן רכ"ז ס"ק י"ח ונראה לכאורה וכו' דאפילו קנו שוה חמשה בשבע דהוא כדי ביטול מקח וידע מזה אפילו הכי יכול לחזור בו בכדי שיראה לתגר וכו'. ותמהתי על לשונו כמה שכתב ונראה לכאורה וכו', גם מה שהוצרך להוכיח ממה דסתם רמ"א דלע"ד נראה שהדברים פשוטים וברורים כמו שכתב המרדכי דאין שתיקתו מחילה. ובלי ספק דיש איזה טעם דקנה ביותר מדמי שוויו וידע, והוא הדין אם יש גם כן איזה טעם דשתק גם אחר כדי שיראה לתגר דמהיכן נאמר דמחיל אם לא התנה המוכר ואמר לו על מנת שאין לך עלי אונאה. וכל זה אפילו כבר פרע הלוקח, כל שכן בנדון דידן אם יבורר שהמוכר אינהו ביותר משתות שהמקח חוזר. וכאן שכבר נתבלו המלבושים הנעשים מהם ואפילו רק נחתכו הסחורות לעשות מלבושים והמוכר תובע דמי הסחורות, שאינו פורע רק כדי שווין בשומא בדרך מכירות הסוחרים לאותן סחורות. וזה דוקא בסחורות שעדיין בעין שנדע שאינה אותו, משא"כ להתעלל לפניו למפרע הרי אין לו עליו טענה ברורה, דמאן שם ליה ומי הגיד לו שנתאנה בכדי אונאה ויותר. כל זה נראה לי ברור.

נאם הטרוד יאיר חיים בכרך

סימן קפח

שאלה

והנה עיני עם עדת ה' חבורה הקדושה תלויים במעלת כ"ת בלמדם תמול שלשם משנה פרק ט' דכלאים משנה ב' ואפילו לגנוב בהם את המכס שכתב הרע"ב וז"ל וסתם משנה זו סברה דבר שאינו מתכווין אסור ופליגו אאיך סתמא דתנן מוכרי כסות וכו' והוא במשנה ה', וכן כתבו הרא"ש והר"ש [שם משנה ב], ואיך יתכן זה. והנה סבור הייתי לעיין במיימוני איך פסק

הרמב"ם ואולי אמצא מנוח במפרשי דבריו וראיתי שכתב [כלאים פ"י ה"ח והט"ז] שתי המשניות להלכה, וניתוסף תמה על תמה ותימא על תימא. ובקשו ממני בני חבורה להודיע צערם לרבינו.

תשובה

* ועל דבר אשר נפלאותם פלא והפלא שרבי יסתום בשתי משניות כשני מאן דאמרין

* ועל דבר אשר נפלאותם וכו'. עיין פתחי תשובה יו"ד סימן שא ס"ק ח שציין למרכבת המשנה על הרמב"ם פרק א מהלכות שבת ופרק י מהלכות כלאים שהשיג על דברי רבינו בתשובה זו ע"ש. חות יאיר > מחזור חדש / בכרך, יאיר חיים בן משת שמשון [עמוד 556] (2892) חודש מאתר אוצר החכמה

דהיינו כרבי יהודה ורבי שמעון דפליגו בדבר שאינו מתכווין, יפה דברתם ואנשים גדולים כמוכם בני הרגשה ננהו בכל כהאי גוונא, שהרי קיימא לן הלכה כסתם משנה וכמו שאמר ר' יוחנן במקומות אין מספר בש"ס, ובכמה מקומות שהש"ס עצמו נתן טעם למה סתם רבי פעם כרבי פלוני ופעם כאיך וחד מינייהו גבי רבי יהודה ורבי שמעון אשר הוא נדון שאלתכם ריש ביצה [ב:] דבשבת סתם רבי כרבי שמעון וכיום טוב כרבי יהודה ונתן שם טעם לדבר. ומכל מקום בכמה מקומות בש"ס שאמר הש"ס רבי נסיב לה אליביה דתנאי בלי טעם בראש השנה דף ז' ע"ב ובכמה מקומות רשומים בספר מר קשישא [עיי' תשובה צ"ד]. ולפעמים אמר הש"ס דסתמא דרבים עדיף או דתני ליה גבי הלכתא דדינא סנהדרין דף ל"ד [ע"ב] נדה דף נ' ע"א ובכמה דוכתי, ואמרו מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמא יבמות דף ק"א ע"ב ובכמה דוכתי. ואם לא נתישב דעתיכם בזה כי תמהתם שבפרק אחד יסתום רבי שתי סתימות מתנגדים, גם זה אין זה תימא, וגדולה מזה מה שאמר ר' יהודה לשמואל בכמה דוכתי שינא שבוק מתניתא ותא אבתראי רישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא כבא קמא דף ל"ו ע"ב כריתות דף (צ"ח) [יט] ע"ב ובכמה דוכתי.

ועל דבר מה שפסק הרמב"ם כשתי המשניות סותרות ודאי זו קושיא אלימתא היא והרגישו בה כל הבאים אחריו, עיי' ב"י [יו"ד] סימן ש"א [ד"ה ומ"ש וכן מוכרי בגדים] שכתב דדעת הרמב"ם לאסור לבישה ממש אפילו באינו מתכווין משא"כ העלאה בלא לבישה. והוא דוחק כדמוכח מירושלמי הביאו הב"י שם תחילת הסימן על מה שכתב הטור דרך לבישה או להעלותם עליו. ומכל מקום מצאתי קצת ראייה לחילוק הב"י בדברי מהר"י בן חביב בעל עין יעקב פרק קמא דברכות [יב:] על ברייתא דאמר להם [בן עזאי] [בן זומא] לחכמים וכי מזכירין יציאת מצרים וכו' דהרשב"א סבירא ליה דלא אסרה תורה העלאה רק דרך לבישה, ומכל מקום היא גופא צ"ע רב, ולפי זה מה שאמרו מוכרי כסות ותופרי כסות אינם דרך

לבישה רק מעלים אותם עליהם לישא אותן להוליכם למוכרם, וצ"ע איך יפרש 'תופרין כדרכן', ויש לומר גם כן שלא בדרך מלבוש רק מונח על ברכיהם והוא דוחק, ועיי' ט"ז [ס"ק ז]. והב"ח [ד"ה ומ"ש וכן מוכרין] תירץ דלגנוב המכס הוה ליה פסיק רישא דמורה רבי שמעון דאסור, וצריך לומר דסבירא ליה דמוכרי כסות ותופרי כסות אין הנאתן ודאי, וצ"ע.

והמ"ו שם ס"ק ז' השיג על חמיו הב"ח מגמרא ערוכה ריש הגזול בתרא [כבא קמא ק"ג]. דאיתא שם בהדיא דלרבי שמעון דסבירא ליה דבר שאינו מתכווין מותר גם בזה דלגנוב המכס שרי, והנה מגמרא ההיא מוכח דמקרי לגנוב המכס דבר שאינו מתכווין וזה גם כן סתירה לדברי הש"כ שם ס"ק (ז') [ח]. והט"ז כתב דאיסור לגנוב המכס הוא מפני שיש לו הנאה מן הלבישה וכו' יע"ש כי לא ירדתי לסוף דעתו, וכי אית ליה הנאה מה הרי קיימא לן כרבי שמעון דדבר שאינו מתכווין מותר, ואם יאמר דהוי כמתכווין זה נגד הש"ס ריש פרק הגזול בתרא. ועוד יש לתמוה על הט"ז במה שהשיג על חמיו בעל ב"ח במה שביקש לומר דטעם איסור לגנוב המכס הוא מפני דהוה ליה פסיק רישא דמורה רבי שמעון, ובזה השיג עליו מסוגיית הש"ס פרק הגזול דבפירוש אמר דלרבי שמעון שרי לגנוב בו את המכס, ולא הרגיש מה דמוטל עלינו לישב אותו סוגיא שהרי באמת סבירא לן דמורה רבי שמעון בפסיק רישא ולמה סבירא ליה דשרי ללבוש כלאים לגנוב המכס ואין לנו פסיק רישא גדול מזה שלובש ולבוש כלאים לפנינו.

ויש ליישב זה בשנוסיף לדקדק בסוגיא הש"ס מה שאמרו שם דפליגו אם שרי לגנוב המכס בהם בפלוגתא דדבר שאינו מתכווין. דלכאורה אינו ענין לזה כי דבר שאינו מתכווין בכל מקום הוא שמחשבתו במעשה אשר הוא עושה אינו כלל לעשיית האיסור כענין גורר אדם מטה כסא וכו' [שבת כט:] כי אינו חושב כלל שעל ידי כך יעשה חריץ, משא"כ זה שלובש כלאים ודעתו ללבושו רק שתכלית לבישתו אינו לעצם הלבישה. ויותר היה לנו לדמותה למלאכה

חומס מאתר אוצר החכמה

שאינה צריכה לגופה ואין חילוק בההיא רק לענין שבת, אבל לדמות לה לדבר שאינו מתכוין לכאורה זר. ועל כרחך תאמר דשבת שאני דאיסור המלאכה אסורה עצמה לא מצד שנהנה ממלאכתו, שאם הדליק נר ביום חייב אע"פ שאינו נהנה, [צ"ע, דודאי כך הוא לדעת הרמב"ם דפסק במלאכה שאינה צריכה חייב, אבל רוב הפוסקים סבירא להו דפטור עיין בהרב המגיד במיימוני ריש הלכות שבת מאמר (ו') [ו] לכן ענין דבר שאינו מתכוין הוא שאינו נותן לב כלל לגוף המלאכה שהוא האיסור משא"כ כלאים דהאיסור הוא מצד הנאה דמטיא בדרך לבישה או העלאה, לכן לרבי שמעון אע"פ שלובש כלאים לפנינו מפני שעיקר האיסור הוא הנאה דמטיא מן המלבוש צריך שתהיה ההנאה מצד הלבישה עצמה, לא מצד הנאה חוצה שמקבל על ידי הלבישה כגון לגנוב המכס דמקרי דבר שאינו מתכוין ולא הוי ההנאה פסיק רישא דמי יימר שתעלה לו ערמתו כי אפשר שהמוכסין יחקור וירגיש ריטול ממנו מכס. כך אפשר לישב הש"ס, אבל חילוק הב"ח לישב פסקי הרמב"ם שפיר נדחה מסוגיית הש"ס כמו שכתב הט"ז. ובלאו הכי נמי צ"ע דוכי תופרי כסות שנוטלין שכרן וכן מוכרי כסות שמרוויחין יום יום לא הוי ליה כהנאה פסיק רישא.

ולולי דמסתפינא אמינא שהרמב"ם סבירא ליה דכל מה שבידינו לקיים דברי חכמים יחד גם בסתימת רבי שתי משניות בפרק אחד עדיף טפי ממה שנאמר שחולקים, כמו שכתב גם כן הט"ז [שם], לכן סבירא ליה דנהי דבסוגיית הש"ס פרק הגחל הנ"ל משמע דטעם איסור לגנוב בהם את המכס הוא מפני דסבירא ליה דבר שאינו מתכוין אסור היינו משום דניחא ליה לאוקמא פלוגתתיה במה שמצינו בלאו הכי

דפליגו בזה תנאי, וניחא ליה טפי מלמימר דפליגו אי גזרינן מפני הרואים, אע"פ דמצינו טובא בש"ס מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן עיין שבת דף ל"ט ע"א, *מכל מקום רבי דסתם איסור גבי לגנוב המכס יש לומר דטעמא רבה איכא במילתא מפני מראית עין שהרי כל עצם לבישתו הוא שיהיו סבורים שאינו בר ישראל, וגם לפירוש השני מסתמא בגדי כלאים ניכרים, גם לא פלוג רבנן, וזה שהולך מעיר לעיר ורבים שכיחי ויראוהו לובש כלאים יהיה חשדא וחילול השם כי מילתא דלא שכיחא מה דכוונתו לגנוב המכס ולא יחשבו הרואים את זה, ובפרט להרמב"ם [כלאים פ"י ה"ב] דשוע או טוי או נזו הוא כלאים דאורייתא כמבואר בטור [ויריד] סימן שין ומדאורייתא בכל מקום אסור חז"ל מפני מראית עין, ולכן אסרו שם במשנה בבתרא דכלאים [משנה ב] השיריים והכלך כבטור [ויריד] סימן רצ"ח, רק התנא לא רצה להאריך בטעם איסור לגנוב המכס וחיברו לשאר פרטי דינים.

ואם תמצי לומר דתנא דאותו משנה סבירא ליה דאסור משום דדבר שאינו מתכוין אסור, מכל מקום רבי דסתם המשנה לאו משום ההוא טעמא סתם לה רק משום מראית עין, לכן גם הרמב"ם פסק שניהם. *ומצינו בכהאי גוונא שהש"ס סבירא ליה טעם לדברי התנא ואותו תנא גופיה סבירא ליה טעם אחר, עיין תוספות סוכה דף כ"ד ע"א [ד"ה רבי יהודה] ריבמות דף י"ו ע"א [ד"ה עמון] וגיטין דף י"ד ע"א [ד"ה ומר סבר] ושבועות דף כ"ה ע"א [ד"ה ושמואל] ועיין שם תו"ט פרק ד' משנה ד' ומעילה פרק ה' משנה ד', וענינו כמו שאמרו בש"ס סבירא ליה כוותיה ולא מטעמיה. והנראה לפענ"ד כתבתי.

נאם הטרוד יאיר חיים בכרך

* מכל מקום רבי דסתם איסור וכו' מפני מראית עין וכו'. עיין שו"ת שלמת חיים להגרי"ח זוננפלד סימן תקע"ז שהקשה על דברי רבינו אלו ע"ש.

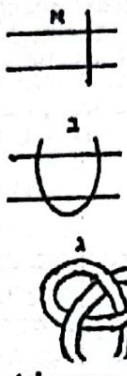
* ומצינו בכהאי גוונא שהש"ס סבירא ליה טעם לדברי התנא ואותו תנא גופיה סבירא ליה טעם אחר. עיין שבת סוף פרק שמונה שרצים [קיא:] רב כרכי שמעון ולא מטעמיה (ליקוטי חב"ח).

הלכות כלאים פרק י

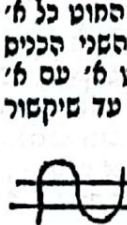
אחת אינו חבור ואין זה כלאים. (קז) קבץ שני ראשי החוט כאחד (קח) או שתכף שתי תכיפות (קט) הרי זה כלאים: כה מותר לעשות מן הכלאים (קי) תכריכין למת (קיא) שאין על המתים מצוה. ולעשות ממנו (קיב) מרדעת לחמור ויושב עליה (קיג) והוא שלא יהיה בשרו נוגע בה.

דרך אמונה

ביחד וקשרן מקרי חיבור אף אם קשר פעם א' (רג) ואם קשר א' בעצמו והשני תחבץ לחוץ הקשר לא מהני (רד) יש מחמירין אפי' בענינה שמא משמט ותעשה קשר (רה) ואם מיצר חמית כגד פשתן בשק וחמית כגד למר בקופה (רו) וכן אם מיצר לשאר כלים ואפי' לקל ומיצר יחד (רי) כ' החמיות בשתי תכיפות הוי חיבור ואסור להחמקות בשק או בקופה וכן כ' אנשים כגון אב ובנו שא' מהן לבש כגד למר וא' לבש כגד פשתן ומיצרין יחד כבי תכיסות מטטרסין ואסור (רס) וי"א דדוקא אם חגר גם חגורה על שניהם שלא יהו נסרדין זה מזה (רט) מיהו אם חגר חגורה על שניהן ולא חיבר כ' הנגדים זה לזה מותר (רי) וכן הוא בעצמו אם לבש כרגלו א' אנפיליא של למר וכרגלו א' אנפיליא של פשתן ומיצרין כ' תכיסות מטטרסין אף שדרך הילוכו נסרדין: (קי) תכריכין למת. (ריא) ואפי' לקברו בהן (ריב) ואפי' שנתלח שיקום בתחיית המתים עם כגד כלאים מותר דקו"ל מצוות בטלות לעמיד לבא (ריג) אבל הרבה ראשונים כתבו שלא יבטל שום מצוה לתחיית המתים והא דמותר לקוברו בכלאים משום שאין עמיד לעמוד בתחיית המתים כגד זה שנקבר רק כגד אחר וזומן שהוא מת אין שום איסור לקוברו בכלאים שאין אנו מצווין שלא להלביש מת כלאים: (קיא) שאין על המתים מצוה. (קיד) דכתיב נמתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצוות (רטו) וגם אין צוה משום לועג לרש (רטו) ואפי' כגד שאבד בו כלאים מותר לעשותו למת דל"ש לחוש שמא יקחנו אחר"כ לבגדו דתכריכי המת אסורין בהנאה: (קיב) מרדעת לחמור ויושב עליה. (ריז) דמרדעת קשה היא ואין חשש שמא יכרך לו ימלא עליו ולכן מותר ליטב ע"ו וכנ"ל הי"ג: (קיג) והוא שלא יהא בשרו נוגע בה. כנ"ל בהי"ג (ריח) ודעת הרא"ש דמרדעת שהיא קשה ביותר מותר אפי' בשרו נוגע בה וכן מלמד קלח צניאור הגר"א אב

הנגדים פעם א' כזהו או כ' פעמים כזהו זה מקרי תכיפה א' ואינו חיבור אלא שיש חילוק ביניהם שאם העביר רק פעם א' אינו חיבור כלל (קלח) אפי' קשר ב' החוטין זה עם זה נשפת הנגד עד שיקשור ב' קשרים זה ע"ג זה או שיכפול ב' החוטין ויקשרם בעצמן כזהו אפי' פ"א דזה הוי ג"כ כב' קשרים] דלא הוי חיבור אפי' בהעביר פ"א [ומה"ט הוי הלינת חיבור להנגד ששם יש ב' קשרים אבל אם קשר רק פ"א זה עם זה או שקשר חוט א' בעצמו והחוט השני הכניס וחצו בתוך הקשר (קלט) או שקשר כל חוט בפ"ע מכל נד של הנגד לא מהני אבל אם תחבץ ב' פעמים או אם קשר החוט כל א' בפ"ע מכל נד או שקשר חוט א' בעצמו והחוט השני הכניס ותחבץ בתוך הקשר ותחבץ בתוך הקשר מקרי חיבור אבל אם קשר חוט א' עם א' (ר) לא מהני גם כבי תפירות שאין זה מתקיים כלל עד שיקשור ב' פעמים (רא) אבל אם חסר ג' תפירות כזה אפי' לא קשר כלל מקרי חיבור שע"י כמה תפירות כבר מתקיים גם בלא קשירה: (קז) קיבץ שני ראשי החוט כאחד. זה קאי על שתי תפירות דלא מהני מה שקבץ ראשי החוט ועשה קשר בא' מהן והשני תחבץ בתוך הקשר כנ"ל: (קח) או שתכף שתי תכיפות. דהיינו ד' תפירות כזה* וה"ה ג' תפירות כנ"ל מקרי חיבור אפי' שלא קשרן כלל: (קט) ה"ו כלאים. (רב) ואם קשר כגד למר לבגד פשתן אם קשר א' עם א' פעם א' אינו חיבור עד שיקשור ב' קשרים זה ע"ג זה אב

שתי תפירות דלא מהני מה שקבץ ראשי החוט ועשה קשר בא' מהן והשני תחבץ בתוך הקשר כנ"ל: (קח) או שתכף שתי תכיפות. דהיינו ד' תפירות כזה* וה"ה ג' תפירות כנ"ל מקרי חיבור אפי' שלא קשרן כלל: (קט) ה"ו כלאים. (רב) ואם קשר כגד למר לבגד פשתן אם קשר א' עם א' פעם א' אינו חיבור עד שיקשור ב' קשרים זה ע"ג זה אב

ציון ההלכה

(קלח) וז דעת מרן אבל יש מחמירין בזה כמחבר הנו"פ עלמין זה בזה כלי חוט אחר ע"ו ט"ו סק"ה וכמו"ס רעק"א במשניות ס"ט אום מ"ד: (קלט) כן מוכח בדברי רבנו בס"י משנת ה"ט דג"ו אין חייב בתפירה א' וא"כ ה"ה בכלאים למש"כ מרן דכלאים ושבת שוין וז"ל דכיון דאין הקשרים מחברים יחד אם שני ראשי החוט אין מחזיק היטב את חיבור הנגדים ועמיד ליסוד [אף דלענין קשירה נשבת מקרי קשר גמור כה"ג כמ"ש מרן שם וכ"ה ברמ"א אור"ח סי' ש"ו ס"א] וכן הניח בגליון מהרש"א סי' ש' פ"א בשם חו"י וע"ש בט"ו סק"ד: (ר) וז דעת מרן ז"ל אבל יש אחרונים שמחמירין ג"כ בזה: (רה) כ"כ רבנו בס"י משנת ה"ט ואפי' דהכא תנן ב' תכיסות ה"ו חיבור ולפי"ד מרן תכיסות היינו כל תכיסות מבי תפירות משמע דב' תפירות לא מהני ז"ל דאגב תכיסות א' תני ב' תכיסות דהא לפי"ד מרן שבת וכלאים שוין וע"י ס"ח סי' ש' סק"ד: (רי) ע"י בחו"א שם וע"י בט"ו סי' ש' סק"ה שכ' דבקשר הזמר עם הפשתן בני בקשר א' וז"ע נמא' מיירי או בקשר זה עם זה הרי אינו מחזיק כלל וכמ"ש בחו"א שם ואי בקשר שניהן יחד הא זה מהני אף בשבת ואפי' בלי תכיסות וכ"ש בכלאים דלפי"ד הט"ו קולח טפי כמ"ש"כ שם סק"ג וז"ל דעת הט"ו דנהי דלענין קשירה מהני לענין חיבור תכיסות לא מהני כה"ג אבל מרן בחו"א לא ס"ל כן: (ריג) ק"ו מהג"ל: (ריד) ס"ח סי' ש' סק"ג ומלמתי בתשו' הראש"ד המובא בשבלי הלקט ח"ב עמוד ע' דכלאים אפי' קשר שאינו של קיומא חייב וז"ע: (ריה) סי' ש' פ"ו ופש"ך וט"ו: (רו) ש"ך ובסל פשיט הירו' דאסור כמ"ש הר"ש ס"ט מ"י והרשב"א בתשו' סי' רפ"ח: (ריז) ש"ך והיינו לדעת הרא"ש דלר"ך דוקא שיגעו הנו"ס יחד ולד' הרמב"ם אפי' מיצר השק והקופה וסגנון הוי חיבור: (רס) ש"ך: (רט) שנו"א ס"ט מ"י: (רי) ירו' והניחו צניאור הגר"א ובזה לא נזכר שר"ך שיכרוך סביבם החגורה: (ריא) יו"ד סי' ש"א פ"ו: (ריב) ע"ו וכפי' החו"ס שם: (ריג) הרשב"א בנדה ס"א ב' ובחי' עין יעקב סס"ק דברכות והריטב"א והר"ן נחידושיו והרשב"ן בנדה שם וכ"כ בתשו' הריב"ש סי' קכ"ד ודעת הרוקח סי' שס"א שאסור לקברו עם כלאים משום שיקום בהן לחמה"מ ורק לספדו מותר בכלאים אבל כל הראשונים חולקים עליו: (קיד) גמ' נדה שם: (רטו) חו"ס שם ור"ש ס"ט מ"ד ע"ש הטעם וע"י נעמשה רוקח ובלקט הקמת כתב שר"ך לכתובתו שלא יהא לועג לרש וכנראה שחשש לדעת הנ"מ דכלאים יוכרין איבא לועג לרש וכ"כ בב"ל בשם בית יעקב וכן מלמתי במאירי ספח"ס שר"ך ור"י נחמיה האדם להרמב"ן שער ההולאה וע"י נבתי כלאים אום ק"מ: (רטו) גמ' שם וביירו' ס"ט ה"א א' שם מוכרו לזר"ך מה לר"ך לעמוד מ' ב' וע"י נחמיה האדם להרמב"ן שער ההולאה וע"י נבתי כלאים אום ק"מ: (ריז) ש"ך וע"י כנ"ל שהניח בשם האר"י"ל ליהרר גם בזה: עליו עד שיכרכוהו על המת שמא יקחוהו לדבר אחר ע"ש צניאור הגר"א: (ריח) ש"ך וע"י כנ"ל שהניח בשם האר"י"ל ליהרר גם בזה:

ח. מותר לעשות בגדי כלאים של עכו"ם או למוכרן לעכו"ם (טז). במה דברים אמורים כשניכר בו הכלאים אבל אם אינו ניכר אסור למכור לעכו"ם שמא יחזור וימכרנו לישראל (יז). ולמכור לישראל בכל אופן אסור (יח).

דעת ואינו מתכוין ללבישה, הו"ל כאינו מתכוין ללבישה שמותר בכלאים, והשיב שגם בשבת יש איסור להאכילו בידים, וע"כ צריך לומר דקטן לא חשיב כאינו מתכוין אלא כשוגג, והביא מדברי האחרונים דלעיל דעכ"פ איסור ודאי יש בזה. עיי"ש. ועי' שו"ת חקרי לב יו"ד ח"ב סימן קלא.

ובעיקר לאו דלא תאכילום, עיי' מ"ש בספר חנוך לנער פרק ו שהבאתי מדברי הפוסקים באיזה איסורים עובר משום לא תאכילום, ואם לוקים על לאו זה, וכדעת הרשב"א שבאיסור דרבנן מותר להאכילו בידים.

(טו) ברכי יוסף סימן שא בשם שו"ת בית יהודה, וכ"כ באשל אברהם באו"ח סימן שמג. (בברכי יוסף כתב שיש להזהר להלביש קטן וכו', ומשמע שאף במלביש אינו אלא זהירות, עיי' הערה הקודמת), ובשו"ת עונג יו"ט סימן צו דן באריכות בשאלה זו, ובכללות איסור למיספי לקטן דבר איסור, ונראה מסקנתו שלדעת הרמב"ם שאף איסור דרבנן אסור להאכילו, פשוט שאסור להציע, אע"פ שהצעה אינה אלא מדרבנן (כמ"ש בפרק ד). ואף לדעת הרשב"א שאיסור דרבנן מותר לספות לו. אפשר דכאן דומה ללאו דהקפה, וחמיר משאר איסורים, עיי"ש, ועיי' הערה הקודמת, אלא שלכאורה יש לחלק שלא אסרו אלא להאכילו בידים, אבל כשעושה בעצמו מותר כשעושה להנאתו, וא"כ אם הקטן יכנס למטה לכד, שוב ליכא איסור, ואפשר דכיון שזהו דרך שכיבתו הוי כמאכילו בידים. ועיי' שו"ת אחיעזר ח"ג סימן פא אות ו שדן אם מותר להלביש לקטן כלאים בציצית.

(טז) שו"ע סי' דש סעיף א ובש"ך שם, וכן אמרו במשנה מוכרי כסות מוכרין כדרכן וחופרי כסות תופרין כדרכן (ואיסור אמירה לעכו"ם לא שייך כאן, כמ"ש המג"א בסי' שז ס"ק כט). וכתב בערוה"ש שאפילו מדרבנן מותר ולא גזרו שמא ילכשנו. וכד"א כתב בשם הראב"ד שמותר אף להלביש כלאים לעכו"ם.

(יז) שו"ע סי' שא סעיף ח. (ועיי' שו"ת נוב"ת יו"ד סימן קפו), והא דחששו לכך אע"ג דקיי"ל דהלוקח בגד מן העכו"ם צריך לבדוק, לשיטת הרמב"ם והשו"ע דהבדיקה היא שמא הוא תפור בחוטי כלאים הרי כאן לא יבדוק רק בחוטי התפירה ולא באריגה (וכ"כ בבתי כלאים סי' קמב). ואפילו לדברי הרע"ב שהבדיקה היא בכגד גופיה, אפשר דס"ל דאין הבדיקה מועלת להתיר אלא בכלאים דרבנן, וכאן מיירי בכלאים דאורייתא. אי נמי מיירי במקום שאין הפשתן מצוי שלא חייבו לבדוק מדינא דמשנה. ועיי' שו"ת שכט הלוי ח"ז סימן קעב, ובהגהות יד שאול.

(יח) עיי' בשו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קטו שדן אם מותר לישראל לעסוק במכירת בגדי שעטנו. והעלה שם שאם יש בעיר עכו"ם שמוכר ג"כ בגדים כאלה, אין כאן איסור לפני עור לדברי הרמ"א ביו"ד סי' קנא, והסומך להתיר יש לו על מי לסמוך. מיהו כל זה בידוע שהוא שעטנו, אבל כשאינו ידוע ויש חשש שהישראל יבא ללכשו, אפילו בספיקי טובא אין להתיר. ודן שם

זוה מותר אף לכתחלה. ואם לא השיג נכרי בתחלת השכירות אלא אחר שכבר שכר נמי יש להתיר להשכיר להנכרי כל הימים אלו והוא ישכיר לפי שירצה אף שידוע שישכיר גם לפרוצי ישראל, משום דהוא לפני דלפני שמותר כדאיתא בע"ז דף י"ד שמותר למכור חבילה לבונה לעכ"ם אף שימכרנה לאחרני ומקטרי. ואף שלשון הגמ' איתא דלמא אויל ומזבין לאחרני ומקטרי, הוא לאו דוקא בספק שהרי גם שם הוא כודאי שימכור גם להקטרת. וכמפורש כן באה"ע סוף סי' ה' דאף שידוע שהעכ"ם יסרס, אם יעשה זה ע"י עכ"ם אחר ליכא איסור דלפ"ע משום לפני דלפני עיי"ש בב"ש ס"ק י"ט ובהגר"א ס"ק ל"ט. ונראה שזהו כוונת הש"ך בסי' קנ"א ס"ק ג' במה שציין לאה"ע ס"ס ה' ועיי"ש בפ"ת ס"ק"א שרוצה להתיר אף כשנותן הישראל לעבד של השופט שיתן לאדונו מטעם לפני דלפני. ול"ד להא דאסור למכור בגד שאבד כלאים לנכרי מחשש שמא ימכרנו לישראל, דאינו מצד לפ"ע אלא משום שמכשיל לישראל בלא ידיעתו אבל ברור שמותר למכור גבלות לנכרי אף שיש לחוש שימכור לפושעי ישראל והוא מטעם דלפני דלפני ליכא איסור אף ביש לחוש שימכור לישראל חשוד דליכא חלוק לענין זה בין ישראל לנכרי. אבל אם משיג נכרי כזה בתחלת השכירות הוא יותר עדיף.

ובדבר אם מותר למכור בגדים שיש ספק אם יש בהם שעטנו לישראל שאינו מקפיד על איסור שעטנו, הנה אם הוא ספק ממש היינו שמצוי בהבגדים שמוכר שעטנו אסור למכור לחשודים שלא יבדקו, ולא סגי בזה שיודיע להם שיש ספק שעטנו בהם כיון דחשודים לעבור. ואף שיכולים לקנות במקומות אחרים שהוא רק איסור דרבנן אין להתיר בזה מטעם ספק לקולא דהא עכ"פ מסייע להם באיסור דרבנן שברור שיעברו על זה שאסרו בלא בדיקה. אבל אם הוא רק חשש בעלמא כגון שהוא מיעוט שאינו מצוי שמדינא יש למיזל בתר רובא ורק משום שאפשר לברורי מחמירין לברר, רשאי למכור אף לאלו שלא יבדקו דמצד הפסד ממון נחשב כאי אפשר לברורי.

ידידו,

משה פיינשטיין

לחכות עד אחר שביעית כדרך רובא דעלמא שאין קונים אלא כשצריכים להם ולכן הוא כרוב נגד חוקה כשאין ידוע מה טיבו בעצם אלא הוא מסתם בנ"א שרק מצד חזקת כשרות אינו בדין חשוד על השביעית שאולי יש לחוש. ופשיט מהא דמותר למכור לחשוד כלים שהן לאיסור ולהיתר אלמא דתולין להקל לכן תולין בסתם בנ"א שהוא מהמיעוט שקונה עתה אלאחר שביעית שיצטרך או. וא"כ משמע שהירושלמי מפרש בלאיסור ולהיתר שהוא ספק שמא ישתמש להיתר בלבד ותלינן לקולא דלא כדבארתי שהוא ודאי שישתמש גם לאיסור כיון שהוא חשוד וההיתר הוא מצד אחר שבארתי שאין שייך להוכיח מזה להתיר בסתם אדם שסובר שהוא ספק. אבל הא ברור כדבארתי שהוא ודאי. ולכן צריך לפרש להירושלמי כדבארתי להמשנה ראשונה שבלאיסור ולהיתר הוא ספק מטעם דשמא לא יקצור מהיתר כלל ומ"מ מותר אף שיותר מסתבר שלא יטריה לחפש אחר ההפקר כיון שיש לו שדה זרועה, לכן הוא ראייה דתולין להקל ומותר בסתם בנ"א אף שיש ג"כ ספק שמא הוא חשוד מדקונה עתה שאין צורך לכלים אלו, למכור לו אף הכלים שמיוחדין למלאכת איסור.

ונמצא שאף בליכא מקום אחר נמי נוטה יותר שלא היה אסור. וכ"ש כשיש הרבה מקומות שיכולין לשכור שליכא לפ"ע שאין לאסור מצד מסייע לכו"ע כיון שעיקר השכירות הוא למעשה היתר וכ"ש ככה"ג שבמקומות אחרים שישכרו יעבור גם על איסורים אחרים דמאכלות אסורות שאין לאסור כלל.

ובדבר הימים שאסורים לעשות נישואין שהוא לו הפסד גדול שהשכירות ליום הוא חמשים לידות שהוא סך ק"ג דאלאר אם מותר לו להשכיר ימים אלו לרקידות עבירה לפרוצים מישראל, הנה אף שלהש"ך ליכא איסור באופן שליכא לאו דלפני עור שהוא ביכולים לשכור במקום אחר, מ"מ ראוי להחמיר כהמג"א אף שלמה שבארתי איכא ראייה גדולה להש"ך. ואם רוצה להקל כהש"ך אין למחות בו אף אם ההפסד הוא מהריוח ולא הפסד ממש. ואם הוא הפסד ממש כגון שבלא זה לא יוכל לעסוק במסחר זה יש לו גם לכתחלה להקל כהש"ך. עיין ביו"ד סוף סי' רמ"ב בהנהגות הוראות באיסור והיתר דהש"ך.

ויש עצה שיהיה בהיתר, שבתחלת שכירותו ישיג נכרי אחד שלהנכרי יהיו שכירות הימים שאסורין בנישואין ולו יהיו שכירות הימים שמותרין בנישואין

שכל חיה לא נראה לעינים, ולא חשיב לנו מה שאספסם ביחד, אז גם לא חשוב לנו מה שתוצאותיו יהיו, התוצאה שאסר התורה שכת.

[ב] וגם אולי בכלל זה אותו מין, אפילו אם נגיד שכן יש איסור, איזה הוכחה יש שלדינא נחשיבם כשני מינים. דהלא בגמרא מוזכר שלפעמים אזלינן בתר מראה, בתר עור סימן, יש הגדרות שונות. אולי שני מיני חיות דקות שמכלאים זה מזה, אפשר שנחשב בדין לחד מין.

[ג] ושלישית, הנה מסתמא אינו ממש מרביע זה על זה, דהלא לא יכול לאוחזם בידו, רק שמם בחד מקום, וגורם שיהיה כלאים. והנה גם בבהמות אמיתיות זה מותר! אפילו מותר להאכילם אוכל מיוחד שיגרום לזה, וגם כאן, גם אם שמם בקדירה אחת ונותן להחיות דקות מין אוכל שמסוגל לגרום כלאים, ג"כ מותר.

הלכות כלאי בגדים

ללבוש עניבה שיש בה שעטנו

שט"ו] והרב אלימלך בלוט שאל אם מותר ללבוש עניבה של שנעשה משעטנו דאולי אין להחשיבו כבגד (כיון שהיא רק לנוי). ורבינו השיב דזה נחשב כבגד ואסור. ואז שאל אם מותר למישהו לעשות בגדים אלו [עניבות משעטנו], והוסיף שהוא באמת לא גומר הבגד, אלא שולחו למקום אחר שתופדין אותם. והשיב רבינו שמותר, אולי יש רוב גויים שיקנו הבגד, ושנית, זה לפני דלפני כמה פעמים, דיש התופר, והסרסור, והחנות, ואז הקונה.

הלכות פדיון בכור

פדיון הבן בלילה

שט"ז] בשו"ע יו"ד (סימן ש"ח סעיף י"א) כותב הש"ך בס"ק י"ב "נראה דפוריין גם בלילה... מיהו נוהגין לפדות ביום", ומישהו צלצל ושאל דמשפחתו אמרו שקשה להם לפדות ביום, אפילו סמוך לשקיעה, דהם עדיין באמצע עבודה, ורוצים לסמוך על עצם הדין ולפדות בלילה. והשיב רבינו א"א לילך כנגד המנהג, ויש לפדות רק ביום, ומה בכך אם ביום אחד יעזבו עבודתם קצת יותר מוקדם! או יפדוהו מוקדם בבוקר!

שכט. והתכוון רבינו למה שפעם טען א"מ לגבי עירוני גנטי שאולי יש לדרוש טעמי הקרא לגבי איסור

כר"ש דס"ל דבר שאין מתכוין מותר. ועוד תנן בכלאים שם (מ"ב) 'אסור ללבוש כלאים אפילו להעביר בו את המכס' וכתבו הר"ש (בפיהמ"ש שם) והרא"ש (שם מ"ב) דהני תרי משניות פליגי אהדדי, דע"כ מתני' דאוסר להעביר המכס ס"ל כר"י דדבר שאין מתכוין אסור. אבל הרמב"ם (פ"י מהל' כלאים הט"ז והי"ח) פסק להני תרתי משניות, ופי' הב"י (י"ד ס"י שא ד"ה ומ"ש וכן) והש"ך (שם סק"ח) דהיינו טעמא דס"ל דלהעביר המכס גם ר"ש מודה דאסור, כי כונתו עכ"פ ללבישה, דהא התכלית להעביר המכס הוא, דמן הבגדים שלבוש בהן א"צ ליתן מכס, א"כ הרי מתכוין ללבישה, ניהו דאין כונתו לחימום, מ"מ מתכוין ללבישה, משא"כ להראות לקונים אין מתכוונים כלל ללבישה, ולהכי שרי לר"ש, וזהו שכתב המג"א דכיון דהתוס' בנדה מדמים בזה ציצית לכלאים לענין מוכרי כסות לפטור, ה"ה דיש לדמותן בלבושן להעביר המכס לענין חיוב.

ולענין לבישת בגד לצורך קנייה ומדידה אם יש בזה חיוב ציצית; הנה בחכמ"א (כלל קו סעי' כ) כתב דלכולי עלמא הרוצה לקנות בגד של כלאים אסור ללבוש לפי שעה לראות אם הוא כמדתו, כי מכוין ללבוש, ולכן הקונים הכובעים שקורין קאפעלושין התפורים בשעטנו וכן בגדים אסור ללבושן לכוין למדתו אפילו עראי עיי"ש, ומבואר דס"ל דכה"ג אפי' להרא"ש והר"ש מקרי דבר המתכוין ואסור, וע"כ דס"ל דכה"ג מקרי מכוין ללבישה טפי, ויעויין בזה בשו"ת שבט הלוי (ח"ב ס"י קסט); ובשו"ת חלקת יעקב (י"ד ס"י קע) מצדד בזה להקל עכ"פ בבגדים שיש בהם ספק, ואכמ"ל. ומיהו פשוט דכל זה לענין דין כלאים, אבל לגבי חיוב ציצית לא יתכן חיוב כשלובש טלית שיש בו ד' כנפות לראות אם הוא כמדתו ואין בו ציצית, כי אף שיש לצדד דמקרי לבישה של חיוב, מ"מ קודם שקנאו הו"ל טלית שאולה דפטור מן הציצית.

סימן ז

שהחיינו בכחור בר מצוה המניח תפלין לראשונה

ב"ה, כ"ח טבת תשע"ה

לכבוד ידידי הרח"ג מוהר"ר מרדכי שאול צבי שמעון אורבך שליט"א,

ע"ד ברכת שהחיינו לבחור בר מצוה על הנחת תפלין בפעם הראשונה, הנה ברמב"ם פ"א מהל'

קמנצקי שליט"א שאם שכח לברך בשעת קביעת המזוזה, שוב לא יברך אח"כ.

ד. פעיף ב עשה טלית לצורך תכריכין, אף על פי שלובשו לפעמים בחייו, פטור.

כבר נתבאר לעיל (בהערות לשו"ע ריש ס"י יח) פלוגתת הרמב"ם והרא"ש בגדר דין פטור כסות לילה, ולדעת הרא"ש בכסות תלי' מילתא, ולדעת הרמב"ם בזמן לבישה תלי' מילתא, והנה לדעת הרא"ש דכסות לילה פטור מן הציצית אף כשלובשו ביום, א"כ כ"ש כסות המיוחד למת, אבל להרמב"ם דלאו בכסות תלי' מילתא, אלא בזמן הליבשה, א"כ יל"ע דלכאור' מחוייב להטיל ציצית בכגד זה אם לובשו בחייו, וכבר עמד בזה הב"י (ד"ה גרסינן), וכתב דאף להרמב"ם דכסות לילה חייב כשלובשו ביום, היינו דוקא משום שהוא כסות המיוחד לאדם חי, אבל כסות המיוחד למת אין זה כסות, שהתורה אמרה על ארבע כנפות כסותך, דמשמע כסות שעשויה להתכסות בה כשהוא חי, וזהו שסתם המחבר כאן דטלית העשוי לצורך תכריכין פטור מציצית אע"פ שלובשו לפעמים בחייו.

אבל כמה אחרונים חולקים על זה, יעויין מג"א (סק"ב) שהקשה על הב"י מסוגי' דמנחות מא. דאמרי' אליבא דשמואל דסבר ציצית חובת מנא "ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו [פי' לתכריכין] שפטורה, מ"ט 'אשר תכסה בה אמר רחמנא' והאי לאו לכסויי עבידא, ומשמע דלמ"ד חובת גברא פטור תכריכין משום שאין לובשין אותו, אבל אם לובשין אותו ודאי חייב, ובפרט לפמ"ש הב"י הו"ל לגמ' למעט תכריכין מקרא ד'כסותך', וע"כ דלא דרשינן הכי, ודוקא לשמואל דהעיקר תלוי במנא ולא בגברא, ממעטינן תכריכין דלאו לכסויי עבידא מקרא ד'אשר תכסה בה', עיי"ש. ובעולת תמיד (סק"ג) ובהגר"א פליגי נמי על הב"י, ובמשכנות יעקב (ח"א ס"י נד) האריך ליישב דעת הב"י, ובמשנ"ב (סק"ה) הכריע כדעת המג"א ורעימי, וכ"מ בערוה"ש (סעי' ג).

ה. עוד כתב המג"א (שם) "כתבו התוס' בנדה דף סא: (ד"ה אבל) מוכרי בגדים שלובשין הבגדים ומכוונים להראותן לקונים פטורים, ואם לובש אותן להעביר המכס, אפשר דחייב בציצית, כמו גבי כלאים, ועיין ביו"ד ס"י שא סעי' ה" ע"כ, והכונה בזה, דמתני' פ"ט דכלאים (מ"ה) תנן 'מוכרי כסות מוכרין כדרכן אפי' לובשים ומראים לקונים' ומפרש בגמ' שבת מו: דאחיא